

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 The role of school administrators in Thailand 4.0

สุกัญญา รอดระกำ

บทคัดย่อ

การบริหารการศึกษาตามแนวทางนโยบายไทยแลนด์ 4.0 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารการศึกษา เพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นผู้เชื่อมนโยบายกับการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีแล้วต้องมีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนให้มาร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง บริหารงานแบบประชาธิปไตย ได้รับความเห็นชอบจากผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร และพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ คำนึงถึงการบรรลุผลในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก

ความสำคัญ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The management of education according to the policy of Thailand 4.0 is the school administrators. Plays an important role in the success of educational administration. In addition to the duties of the school. The school administration is also linking the policy with concrete practice. Education Management Therefore, school administrators must have good qualities and knowledge. Ability to lead teachers and educational personnel. Encourage and support the parents and the community. Management of education to achieve the goals set.

School administrators in Thailand's 4.0 ages must be aware of changes as managers. Developers have a vision of managing change. Democratic administration Get feedback from other people, think about ways to solve problems with people in the organization. And develop a new school of innovation. Taking into account the school's vision and strategy.

Keyword The role of school administrators, Thailand 4.0

บทนำ

ไทยแลนด์ 4.0 เป็นนโยบายการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน เพื่อให้ประเทศก้าวพ้นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เรียกว่า “สามกับดัก” กับดักแรก คือ “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap)” กับดักที่สอง “กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap)” กับดักที่สาม

“กับดักความไม่สมดุล (Imbalance Trap)” เพื่อให้ผ่านพ้นปัญหาของประเทศดังกล่าว การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ ในระบบการศึกษาของประเทศจึงเป็นประเด็นเร่งด่วนในการบ่มเพาะคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0

การศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่การเรียนการสอนมุ่งสอนให้ผู้เรียน สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนอง ความต้องการของสังคมดังนั้นการศึกษายุคใหม่ต้องเน้นแสวงหาการเรียนรู้ได้เองอย่างท้าทาย สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ต่อยอดความรู้เดิม คิดและประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ได้เหมาะกับตนเอง สังคม ตามสถานการณ์ การจัดการศึกษา 4.0 จึงต้องนำเอาหลักการเกี่ยวกับยุคสมัยใหม่ที่ตรงความสนใจของชนพื้นเมืองดิจิทัล ที่มีชีวิตในโลกไซเบอร์ ซึ่งประกอบด้วยการจัดการศึกษาที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันบนไซเบอร์ โดยใช้ขีดความสามารถของระบบเชื่อมโยงทางศิลปะกับไซเบอร์ ที่มีอุปกรณ์สมัยใหม่ช่วย เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ฯลฯ ดังนั้น จะต้องฝึกผู้เรียนให้ใช้ทักษะการคิดมากกว่าใช้ความจำ รวมถึงความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์หาค่าเหตุผล สามารถที่จะเข้าใจเรียนรู้ได้ทุกแห่งและต้องให้ความสำคัญในเรื่องของทักษะภาษาอังกฤษ ในการสื่อสารและการเรียนการสอน รวมถึงการเป็นครูที่สามารถสร้างนักเรียนที่เก่ง ไม่ได้เป็นครูที่มีความรู้เพียงอย่างเดียว เพราะครูเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่จะต้องแสวงหาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมนวัตกรรม ทั้งนี้ การศึกษาไทยในยุค 4.0 จึงต้องจัดการศึกษาทั้งระบบตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยงานวิจัยต่างๆ ของอุดมศึกษาต้องเอามาใช้ได้จริง เพราะอุดมศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการขึ้นนำสังคม

แนวโน้มการพัฒนาประเทศจึงมุ่งเน้นที่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม พัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในยุค “ประเทศไทย 4.0 หากความรู้มีลักษณะเปิด เข้าถึงได้ง่าย การแสวงหาความรู้จึงทำได้รวดเร็วเด็กเยาวชนยุคใหม่ มีลักษณะเป็น ชนพื้นเมืองดิจิทัล Digital native ทำให้การเรียนการสอนแบบเก่า ในห้องเรียน ที่ใช้วิธีการท่องจำเนื้อหา ตามแผนการสอน ตามกรอบหลักสูตร หรือทำโจทย์ ทำข้อสอบแบบเดิมจึงไม่เหมาะกับการศึกษายุคใหม่ ด้วยปัจจัยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการจัดการศึกษา คนที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาชาติในยุคไทยแลนด์ 4.0 นอกจากจะต้องมีทักษะจากความรู้ตามหลักสูตร (Cognitive skills) ส่วนหนึ่งแล้วยังต้องมีทักษะอีกส่วนหนึ่ง คือทักษะที่ได้จากการทำงานของมันสมองส่วนหน้า ซึ่งมาจากการหล่อหลอมฝึกฝน (Non-Cognitive skills) ปฏิบัติให้เป็นคนไม่มั่งง่าย รู้จักใช้ความคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรอง แสวงหาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสรรค์แนวทางในการพิชิตแก้ปัญหาที่มีความมุ่งมั่นบากบั่น ถือว่าเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนทุกคน นอกเหนือไปจากการให้ความรู้เนื้อหาวิชาในตำราเรียน ที่เรียกว่า พุทธิศึกษา พลศึกษา จริยศึกษา และหัตถศึกษา เป็นทักษะที่ทุกคนต้องมีและจะต้องสร้างขึ้น โดยการหล่อหลอมฝึกให้ทำจนชำนาญจนติดเป็นนิสัยที่แสดงออกโดยอัตโนมัติ คำว่า จิตตะ มานะ วิริยะ อุตสาหะ เป็นเพียงความรู้ที่เราสอนให้จดจำ แต่เราไม่เคยปลูกฝัง ในยุคนี้ครูอาจารย์ในสถานศึกษาทุกระดับ จะต้องทำหน้าที่ให้ครบทั้งสองส่วน คือให้ความรู้และปลูกฝังนิสัยที่เกิดจากการพัฒนาทักษะต่างๆ ของสมอง ส่วนหน้า โดยอาศัย

กระบวนการสอน และการฝึกให้ทำซ้ำๆ ให้มีความมุ่งมั่นบากบั่นมาจะไม่ย่อท้อง่ายๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากองค์ความรู้ผ่านทางนวัตกรรมที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทยที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จึงต้องนำแนวคิด Education 4.0 ไปใช้ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ ต่อยอดองค์ความรู้ และเป็นการศึกษาสู่ออนาคต ที่เน้นการผลิตคนไปสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างแท้จริง

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีหลายบทบาทขึ้นอยู่กับ ภารกิจและกิจกรรมการบริหารซึ่งการบริหารให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องการบริหารงานการศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกโดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูงจึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ

การพัฒนาสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา แม้ว่าจะมีการเคลื่อนไหวระดับชาติเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 แล้วก็ตามแต่การเคลื่อนไหวเรื่องนี้ก็ได้ขาดหายไปทำให้ขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับตระหนักในการตัดสินใจดำเนินการให้ภารกิจของสถานศึกษาที่ตนเองรับผิดชอบมีการสร้างคุณภาพสำหรับอนาคตอย่างจริงจังความเข้าใจโดยเร่งด่วน อย่างไรก็ตามโจทย์ปัญหาเบื้องต้นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในไทยแลนด์ 4.0 ได้แก่

1. จะบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างไรให้นักเรียน/นักศึกษาทุกคน มีศักยภาพสูงสุดและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ครบถ้วนตามทักษะไทยแลนด์ 4.0

2. จะทำอย่างไรให้นักเรียน/นักศึกษาถือว่าการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ต้องทำตลอดชีวิต

3. จะทำอย่างไรให้สถานศึกษาตอบสนองความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเท่าเทียมกันของ

มนุษย์

การบริหารในสถานะที่แตกต่างกันและมีการเปลี่ยนแปลง เป็นการบริหารหรือการจัดการที่ตอบสนองต่อสภาพการณ์ที่เผชิญอยู่ องค์กรนั้นมีความแตกต่าง เผชิญกับสภาพการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงต้องการวิธีการในการบริหารหรือการจัดการที่แตกต่างกัน ผู้บริหารจะต้องตระหนักและตอบสนองตัวแปรตามสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรรวมทั้งจำเป็นต้องศึกษาและพยายามแปรสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ก่อนที่จะตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อประสานงานในกิจกรรมที่ต้องกระทำทั้งหมดขององค์กร

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0

การบริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาท ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลง (Change) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากการแข่งขันที่ไร้พรมแดน โลกกำลังอยู่ในยุคของเทคโนโลยีและข่าวสาร ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นเมื่อผู้บริหารเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงแล้วก็จะสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและมีผลกระทบหรือมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กร

2. ผู้บริหารต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง (Change Intervention) ด้วยการวางแผนปฏิบัติการในการปรับแต่งสิ่งต่างๆ ให้แตกต่างจากเดิม โดยอาจจะกระทำอย่างรวดเร็วหรือกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป การบริหารความเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงก่อนแล้วจึงกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีที่จะนำมาใช้ในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงซึ่งต้องอาศัยการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์แล้วจึงนำไปปฏิบัติตามแผนที่ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือ จากทุกคนในองค์กร โดยผู้บริหารจะต้องมีการเสริมแรงให้กับความเปลี่ยนแปลงโดยการชี้แจงให้บุคลากรในองค์กรทราบถึงความเปลี่ยนแปลงหรือการปรับปรุงที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแสดงความขอบคุณต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีส่วนช่วยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแล้วจึงทำการประเมินผลต่อไป

3. ผู้บริหารต้องเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ด้วยการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือมีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรเพื่อพัฒนา เน้นผลการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมมากกว่าการเน้นไปที่ผลงานของแต่ละคนในองค์กร ให้บุคลากรในองค์กรรับรู้ถึงผลการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่องค์กรเผชิญอยู่ เช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ตระหนักถึงศักยภาพของสถานศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลง

4. ผู้บริหารต้องเป็นนักปฏิรูป เป็นนักคิด นักพัฒนา ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับกับเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดติดต่อสิ่งใด

5. ผู้บริหารต้องส่งเสริมประชาธิปไตย บริหารงานแบบประชาธิปไตย รับความความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร

6. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประสานงานในองค์กรให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และประสานงานนอกองค์กรให้เกิดภาคีเครือข่ายร่วมคิด ร่วมจัดการศึกษา

7. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประนีประนอม พยายามไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้งในองค์กร เป็นผู้ประนีประนอม เมื่อเกิดปัญหา ผ่อนหนักให้เป็นเบา

8. ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ทุกคนทำวิจัย รายงานผลการดำเนินงาน และนำรายงานมาประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณชนทราบ

9. ผู้บริหารเป็นนักประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารจะต้องให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่องเป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงาน การพัฒนาบุคลากรจะพัฒนา

อย่างต่อเนื่องให้ทุกคนมีความก้าวหน้าในอาชีพ และครอบครัวอยู่เสมอ มีการให้อภัยเพื่อนร่วมงาน ไม่มีการ ตักเตือนอย่างรุนแรง ผู้ร่วมงานจะมีความสุขมากในการทำงานเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน

10. ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยการนำยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและเหตุการณ์ มาใช้เป็นฐานในการแก้ปัญหาต่างๆ ในองค์กร ทั้งนี้ผู้บริหารควรมีการศึกษารายละเอียดของเหตุการณ์ มีการ ทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา มีการแก้ปัญหาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ โดยคำนึงถึงการบรรลุผล ในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก

สรุปผล

ในปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมล้วน ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ส่งผล ให้คุณลักษณะเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายให้ประเทศ ไทยก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลาง และก้าวไปสู่ประเทศรายได้สูงโดยใช้นวัตกรรมทางเศรษฐกิจสังคม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง เพื่อการขับเคลื่อนประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญใน การยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคน ให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องมีบทบาทที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำในสถานศึกษา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนัก คิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับกับเปลี่ยนแปลง บริหารงานแบบประชาธิปไตย ได้รับความ คิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร พัฒนาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ โดยคำนึงถึง การบรรลุผลในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก

รายการอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ จินदानนท์. การจัดการศึกษา 4.0 กับการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน.สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2561, จาก <http://adacstou.wixsite.com/adacstou/single-post/2017/09/01>.
- ดิเรก พรสีมา. (2561). **ครูไทย 4.0. กระทรวงศึกษาธิการ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2561, จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=46603&Key=news_research.
- นราวิทย์ นาควิเวก. **บทบาทผู้นำที่ดีในยุค 4.0 (Skill Set สำหรับผู้นำทุกระดับ)**.สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2561, จาก <https://www.smartsme.co.th/content/63868>.
- สมหมาย อ่าดอนกลอย.(2556). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**.วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีที่ 7: หน้า 1-7.
- วิทวัส ดวงภูมเมศและวาริรัตน์ แก้วอุไร.(2560). **การจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วย การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น**.วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 11(2) :หน้า 1-14.
- ศรีมงคล เทพเรณู. **บทบาทของการศึกษากับการก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0**.สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2561, จาก <http://www.bsru.ac.th/identity/archives/2685>.